

re Benno Cardinalis in *vita S. Gregorii VII.*, et Luitprandus lib. VI. *Histor. cap. 6.* In Capuana etiam Ecclesia dignitas canonicalis Archiacolythatus extitit, teste Michæle Monacho, *Sanctuarium Capuanum pag. 576.* Hodierna Acolytorum munera recenset Pontificale Romanum: Acolythum oportet ceroferarium ferre, luminaria Ecclesiae accendere, vinum et aquam ad Eucharistiam ministrare. Hinc Acolyti a deportandis cereis ceroferarii passim dicti.

CAPUT L.

De Copiatis, sive Fossariis et Parabolaniis.

I. Copiatis, sive Fossarios primitivae Ecclesiae Clericis fuisse adnumeratos perspicua probant Epiphanius, et Auctoris epistolæ ad Antiochenos. Igitur Fossariorum officium erat universam exequiarum curam habere, et dare operam, ut omnes decenter, et honeste sepelirentur: speciatim pauperibus sine ulla spe mercedis hoc officium praestare debebant.

Parabolani quoque in antiqua Ecclesia ceu Clerici habebantur. Ad nominis etymon quod spectat, præ ceteris eruditorum sententiis vero similior videtur Duarenus, et Gothofredi opinio, nimirum quod vocati sint Parabolani, quia Παράβολον εργον, rem periculosissimam, tractabant, ministrando aegrotis, speciatim contagioso morbo et gravi pestilentia correptis.

CAPUT LI.

De singularibus quibusdam functionibus, quas inferiores Clerici plerumque in Ecclesia obiere.

I. Primo quidem dicemus de Catechistæ munere, quo (1) Catechumeni primis Religionis elementis insti-

(1) Pelliccia, *De Christianæ Ecclesiae Politia* liber I. caput IV. et seqq.; et Georgi, *Liturgia Romani Pontificis* liber I. cap. IV. et seqq.

tuebantur, et sic ad recipiendum baptisma praeparabantur. Eo Presbyteri aliquando, et Diaconi perfuncti sunt, uti ex Chrysostomo, et Augustino patet: interdum vero etiam Lectores, et alii inferiores Clerici. Hoc officium interdum ab ipso Episcopo peragebatur, plerumque dominica palmarum: tum enim ipse Episcopus Catechumenos, pridie Paschatis baptizandos, erudire consuevit. Num Catechistæ publice in Ecclesia docendi munus ubique habuerint, jure heic quaeri potest. Porro hac in re non eadem omnium Ecclesiarum disciplina fuisse videtur. Quod sane argumento est, in Ecclesiis Palestinae quidem fuisse Catechistis tributum publice in Ecclesia docere; haud vero in Ecclesiis Ægypti.

II. Defensores vero ex antiquissimo usu in Romana, et in ceteris Ecclesiis instituti sunt, ad res et personas ecclesiasticas, ad pauperum, viduarum, et orphanorum causas tuendas, quod ex antiquorum canonum testimoniis satis superque liquet. Tandem inquirebant in Clericos ad Ecclesiam pertinentes, num matutinae pariter, ac vespertinae liturgiae interessent, et ad Episcopum referabant de iis, qui ea neglexissent. Viguere non solum Rouae, sed et alibi usque ad saeculum XII., iisque Ecclesiarum advocatos successisse Joannes Morinus in opere de *Sacris Ordinationibus* censem. Certe quidem in Romana Ecclesia sub saeculi decimi finem, ac undecimi initio, itemque duodecimi fine Primicerii defensorum mentio est, eorumque collegium florebat. Saeculo IX. aliquando diplomata, et privilegia Romanorum Pontificum dabant, hoc est diem, qua ea emittebantur, adnotabant, nomenque suum adjiciebant, exempli causa: *Data Idibus Octobris per manus Sergii Primicerii defensorum Sanctæ Sedis Apostolicae.* Si plura de Romanae Ecclesiae defensoribus cupis, adire potes Johannem Morinum, et Cangium, verbo Defensores Romanae Ecclesiae.

III. Vicedomini, ex Morini sententia, Ecclesiarum advocatis longe antiquiores sunt. Erant autem, ut ipse definit, Clerici familiae Episcopalis Rectores, et Episcopum in multis sublevabant. Eligebantur autem a summis

Pontificibus aliquando ex Clero Romano, et aliquando ex ordine Episcopali. Debebant porro esse prudentes, et rerum gerendarum peritia insignes. De Vicedominis Ecclesiarum et Episcoporum plura habet Cangius ad hoc verbum. Eos constitutos fuisse, ait, ut rerum temporallium ad Ecclesias pertinentium, curam gererent, quamdiu Episcopi, quorum vices agebant, divinis Officiis, et rebus spiritualibus operam dabant. Vicedominus, ut habet Romanus Ordo, primus post Pontificem equitabat.

IV. Sequitur Vestarius, qui et Vestiarius. Is vestium, ac Thesauri Pontificii curam habebat. Erat etiam officii genus in domo privatorum. At collegium quoddam Vestiariorum in Romana Ecclesia institutum fuisse, certum est, quorum moderator, Prior Vestiarii dicebatur. Post Vestiarium venit Nomenclator, seu Nomenclator. A Cangio ad hoc verbum, is dicitur, qui ad mensam Pontificis eos, qui invitandi erant, invitabat, et causas eorum discutiebat, qui ad Pontificis justitiam confugiebant. Nomenclatores Ecclesiae Romanae memorat Anastasius in S. Agathone, et Constantino Pontificibus. Quandoque Nomenclatores Pontificum diplomata dederunt. Sacellarius ita describitur apud Cangium, ut esset unus ex quatuor, qui equitantem Pontificem comitabantur, et supplicantium preces una cum Nomenclatore discutiebat. Huic praeterea cura fisci Ecclesiastici commissa erat, et sacculos ad eleemosynam servabat. Pauperes etiam ad prandium invitabat.

V. Quamvis antiquitus redditum ecclesiasticorum cura ad Episcopum unice spectasset, qui in iisdem Clericis, vel pauperibus dispensandis Archidiaconi opera utebatur, quarto tamen, et quinto saeculo redditibus augscentibus, atque Episcopo, ipsiusque Archidiacono gravioribus negotiis implicatis, Ministri in hunc finem Oeconomorum Ecclesiae nomine instituti sunt, quibus ea cura demandata est. Duo heic notanda. Primum, speciatim Sede vacante, Oeconomi partes fuisse, redditum Ecclesiae curam gerere, ac prospicere, ut Episcopo eligendo integri reservarentur. Ita Concilium Chalcedonense.

Alterum, Oeconomos communis Clericorum suffragio fuisse electos.

VI. Aliud officium, quod (1) prorsus silentio praeteriri non oportet, dum in hoc argumento versamur, est officium Notariorum sive Excepotorum, ut latini eos appellant; qui iidem sunt, quos graeci οξυγράφες et ταχυγράφοι dicunt, ideo quia per notas et compendia celeriter scribebant, quod in ministerio, cui praecipue adhibebantur, necesse erat. Primus enim eorum usus erat, ea, quae ab ethnicis iudicibus contra Christianos Martyres essent gesta, in acta referre, et quasvis circumstantias, in ipsorum examinatione et passione observatas, litteris sigillatum consignare; quaenam quaestiones eis propositae; quae responsiones datae; et quaecumque gesta essent, dum causa eorum audiretur, et de ipsis pro confessione Christi sumeretur supplicium. Jam vero quamvis jam inde ab Ecclesiae incunabulis istiusmodi Officium iis, quorum sedulitas huic muneri obeundo par erat, fuit concreditum, uti ex Ignatii, Policarpi, aliorumque veterum Martyrum sinceris actis adparet; attamen ex antiquissimo Romanorum Pontificum catalogo S. Fabianum primum fuisse colligitur, qui publicum et peculiare Notariorum munus instituerit. Sequentibus temporibus hi Notarii adscribenda Conciliorum acta, et excipiendas orationes et disputationes, et quaecumque in synodis gererentur, adhibebantur, uti ex Eusebio, Socrate, aliisque manifestum est. Diaconi plerumque hoc munere fungebantur, quibus unus e Presbyteris praeficiebatur. Hinc in actis Conciliorum Ephesini, et Chalcedonensis frequens Ætii Diaconi et Notarii, et Petri Presbyteri Alexandrini et Primicerii Notariorum occurrit mentio. Erat quoque aliud Notariorum genus, eorum nempe, qui celebriorum oratorum conciones excipientes describebant; quo pacto plures Chrysostomi, et Attici successoris ejus conciones

(1) De Notariis copiose agit Franciscus Antonius Zaccaria peculiariter dissertatione, quae inter italicas dissertationes ab eo collectas, editasque Romae an. 1702, est VIII, pag. 142, tom. 6.

conservatas esse ex Socrate constat. Tandem etiam Episcopi suos privatos habebant Notarios, quos inter fuere Alexandro Athanasius, et Attico Proclus; uti de priore Sozomenus, de altero Socrates testantur.

VII. Συγκελλοι, Syncelli, appellabantur olim, qui una cum Episcopo commorabantur, in eadem scilicet cella: ii sane Clerici erant, qui testes vitae, ac morum Episcopi habebantur tum in Oriente, tum in Occidente. Suos etiam Syncellos habebant in Oriente Patriarchae, quorum primus Πρωτοσυγκελλος dicebatur, qui Conciliis intererat cum Patriarcha; uti in VIII. Synodo Oecumenica Patriarchae Hierosolymitani Syncellus inter Patres sedit, atque is quandoque ipsi defuncto Patriarchae in Cathedra succedebat.

VIII. Primicerius generale nomen est (1), quo designatur quisquis inter plures, qui officia, ac dignitates obtinent, principem locum tenet, ac primus conscriptus est in cera, hoc est in cerata tabula, quae cunctorum Clericorum nomina continebat. Nam ut Presbyteris Archipresbyter, Diaconis Archidiaconus, ita Primicerius Clero inferiori praerat; singuli autem ordines suum habebant Primicerium, hoc est Primicerium scholae cantorum, Lectorum, Defensorum, et similium. Hi dicuntur etiam ordinis Primates: Primicerii Notariorum mentio est in Conciliis Ephesino, et Chalcedonensi. In Hispaniis vero erat Primicerius, in cuius potestate erant minores clerici, eique pariter suberant laici quidam Basilicani dicti, quibus Hispaniae utebantur Ecclesiae ad incensum, Chrismatis materiam, lumina, vela Baptisterii, aliaque id genus comparanda. Ad Custodem pertinebat cura totius Ecclesiae, a qua ipse discedere non poterat. Ea de causa Mansionarius, vel Paramonarius dicebatur, quia perpetuo in Ecclesia manere debebat. Ad ipsum spectabat cuneta utensilia Ecclesia custodire, lampades, et lucernas accendere et extinguere, curare Ecclesiae ornamenta, paratum semper habere panem, et vinum pro Sacrificio, elemo-

(1) Galletti, *De Primicerio.*

synas cum consensu Archidiaconi distribuere. Hermeneutas recensere supervacaneum non erit, quorum Epiphanius, et Acta Procopii meminerunt: tradunt enim in quibusdam Ecclesiis Hermeneutas, sive Linguarum Interpretes inter Ecclesiae ministros fuisse recensitos. Isthoe officium in iis praecipue Ecclesiis obtinuisse videtur, ubi populus diversas linguis loquebatur. Hermeneutae enim Scripturarum Lectiones, Concionesque de alia in aliari linguam transferebant, ut percipi possent ab iis, qui ob linguae inscitiam non intelligerent.

IX. Apud Graecos Κχροφυλαξ, Chartophylax, Chartularius Diaconus erat, qui Dextera Patriarchae manus appellabatur, ac merito haberri potest velut ejus Vicarius Generalis. Tribunal enim habebat, deque causis matrimonialibus, omnibusque Clericorum litibus supremum ferebat judicium, excommunicationis poena, cognita causa, delinquentes multabat, Clericorum ordinandorum moribus expensis, literas pro eorum ordinatione signabat. Chartophylax itaque erat Vicarius Patriarchae, ejusque Bibliothecarius, ac Chartularius: qui Patriarchae sacrum peragenti velut Archidiaconus aderat. Tandem a secretis ipsius Patriarchae erat, a quo cum creabatur, ea de re annulum Patriarchale recipiebat, ac collo suspensum gerebat.

X. Σινοφυλαξ erat Diaconus vasorum custos, quem Latini Cimeliarcham appellant, qui ab ipsomet Patriarcha creabatur. Is, celebrante Patriarcha, ad fores Sacrestiae stabat, ut ex ea depromeret vasa, aliasque supelleciles, quibus opus erat. Tribunal quoque in Sacrestiae interiori vestibulo habebat, in quo judicia exercebat circa Ecclesiae census, eaque omnia, quae ad jura Clericorum spectabant. Inter Diaconos a Patriarcha eligebatur Μεγας Σακηλλαριος, Magnus Sacellarius, ad quem pertinebat bona Monasteriorum gubernare, eorumque rationes tenere: quare bis in anno Patriarchae rationem reddebat tum de sumptibus monasteriorum, tum de Monachorum meritis. Magnus itaque Oeconomus in propria habebat potestate facultates, ac cunctos Ecclesiae redditus, eosque

pro tempore, ac re tum Patriarchae, tum Ecclesiae supereditabat, cum quater in anno ipsi Patriarchae omnium sumptuum rationem redderet. Is Patriarchae celebranti aderat, flabellum manu tenens, atque a dextris ipsius Patriarchae sedebat. Quare cum Constantinopolitana Ecclesia proprio careret Pastore, ipso jure ei commissa erat omnium Ecclesiae bonorum administratio.

CAPUT LII.

De regulis, ad quas veteres Clerici vitam, et mores suos dirigebant.

I. Veteres Clerici tanta (1), tamque gravi morum sanctimonia praefulgebant, ut ipsos Gentiles licet Christianis infensissimos non lateret, ac eorumdem oculos vehementer offenderet. Et re quidem vera ethnici scriptores veterum Clericorum frugalitatem, temperantiam, modestiam, aliasque virtutes genuinis sane, ac fide dignis narrationibus posteritati commendatas reliquerunt. Porro non minoris pene roboris ad idem demonstrandum videtur argumentum, quod ex Christianorum Apologistarum testimoniis colligere est: uti Origenis, Tertulliani, Justini etc., qui veterum Clericorum sanctitatis characteres afferunt: unde elucet eorum vivendi normam reliquis fidelibus exemplo fuisse, iisdemque calcaria ad bene vivendum addidisse. Illud heic in primis animadvertere juvat, Ecclesiam duabus potissimum de causis sublimiores in Clericis prae reliquis hominibus virtutes requisivisse. Prior est, ut sancta sancte tractarent, nec illotis manibus, uti scribit Nazianzenus *Orat. I. Apologet. pro fuga*, profanisque animis in sanctissima mysteria sese inferrent. Altera est, ut Clerici omnis generis virtutes vita sua praesferentes, semetipsos plebi exempla praebent. Hospitalitatis et charitatis officia magno cum ardore exercuerunt. Gloria Episcopi tunc erat, teste Hieronymo epist. II. ad *Nepotianum*, pauperum necessitatibus pro-

(1) Morisani, *Institutiones Militiae Clericalis*.

videre. Hinc Nepotiano inter alia praescribit, ut mensam suam pauperibus et peregrinis apertam esse sinat, ut una cum illis Iesum Christum habeat hospitem. Jam vero Clerici, ut isto officii sui munere defungi possent, oportebat, ut parce et frugaliter viverent. Hinc immoderati sumptus habebantur ceu iniqua jurium et reddituum pauperibus destinatorum usurpatio.

II. Quum inter praecipua Christianae pietatis officia ab Episcopis populo inculcanda illud profecto esset, nimirum linguae regimen, quod profecto in hominum conversatione difficillimum est; hinc ipsis summa danda erat opera, ut illustria hac in re modestiae exempla praebent. Mire hoc tractant argumentum tum Hieronymus *Epistola II. ad Nepotianum*, tum Chrysostomus in libro de Sacerdotio. Hinc severiores adversus scuriles Clericos Ecclesiasticae poenae statutas sunt.

CAPUT LIII.

De vestibus Clericorum.

I. Per quinque priora Ecclesiae (1) saecula nullam fuisse distinctionem clericalium vestium civilium a laicibus, multa suadent. 1.º Sane durus per tria priora saecula Christianorum status certe non permittebat, ut Clerici, qui praecipua cura et indagine diligentiori ad supplicia quaerebantur, propriis et distinctis vestibus in civitate uterentur. 2.º Auctor de Ecclesiastica Hierarchia sub nomine Dionysii Monachorum habitum, tonsuramque describens, nullum verbum habet de vestibus Clericorum. Synodus quoque Carthaginensis IV. etsi nihil eorum omitteret, quae ad officia Clericorum pertinerent; quod ad vestes, solam mandat Clericis modestiam. 3.º Veteres quoque scriptores receptis in civitate vestibus Clericos induitos exhibent: ita Origenes apud Eusebium lib. VI. cap. 49. Tertullianus, *de Pallio*. Insuper easdem

(1) Chamillard, *De Tonsura et habitu Clericorum*.

civiles vestes retinuerunt Clerici etiam post pacem Ecclesiae datam, quod multis constat monumentis, praecipue vero Caelestini Papae verbis, quibus acerbe carpit Episcopos Provinciae Viennensis, et Narbonensis, qui novitatem quadam ducti, communes vestes adhuc usitatas abiecerant, et novo quodam amictu se induabant.

II. At nemo inficiabitur, jam inde ab VI. saeculo coepisse Clericos etiam in exteriori corporis cultu a laicis distingui. Id quod per quam manifestum est: 1.º ex S. Gregorio Turonensi, qui *lib. V. cap. 14.* hujusmodi vestium discrimen sua aetate jam inductum indicat: Merovechus, inquit, tonsuratus est, mutataque veste, qua Clericis uti mos est, Presbyter ordinatur. 2.º Ex S. Gregorio M. qui pluries in suis Epistolis Clericos a laicis veste ipsa distinctos repraesentat: ac praecipue *lib. II. Epist. 24.* Hinc habitus ecclesiasticus, et laicus seu saecularis occurrit apud eumdem Gregorium *lib. VI. epist. 11.* 3.º Ex auctore Vitae S. Caesarii Arelatensis, qui Caesarium, mutato habitu, in Clerum fuisse cooptatum narrat. Cur vero Clerici, mutato habitu, proprias sibi vestes adoptaverint, in causa fuisse videtur barbararum gentium irruptio. Quum enim Longobardi Italiam, et reliquae barbarae gentes alias Occidentis provincias invaserunt; atque usus vestis brevioris sensim irreperet, laicis ad barbaros mores deficientibus, Clerici antiquum et romanum vestiendi morem retinuerunt. Quemadmodum vero in vestitu peculiarem usum primis saeculis Clerici non sectabantur, ita etiam in vestium colore se receptis accommodabant moribus, ea tamen moderatione, ut modestiam etiam apto colore selecto exprimerent.

III. Baronius conjectat irrepsisse autem nigrum colorem, quum et Monachismus in nonnullis Ecclesiis a Clericis receptus est, et ex Monachis Episcopi creati sunt. Itaque usus coloris nigri in Clericorum vestibus posteriori aetate universim invaluit. Verum nunquam destitit Ecclesia Clericos admonere, ut ne in hisce quidem distinctis vestibus aut luxum quaererent, aut mollitatem affectarent sive in colore, sive in plicaturis multuplicibus,

sed modestiam praeserrent. Vide Concilium Lateranense II. sub Innocentio II. Can. III. Quoad vestes Clericorum confer Jacobum Boilavum, in *historica disquisitione de re vestiaria hominis sacri*; Thomassinum, *Vetus et Nova Ecclesiae disciplina lib. II. c. 44. et seqq.*; Benedictinos ad *S. Ambrosium T. II. p. 55*; Tillemont, *Memoires d'histoire Ecclesiastique t. XIV. p. 151.* De veterum Clericorum collaribus disserit Sarnelli, *Lettere Ecclesiastiche*.

CAPUT LIV.

De Tonsura Clericorum.

I. Tonsuram olim apud ethnicos (1) probro fuisse dicimus tum ex Aristophane, apud quem legitur: *Servus quum sis, comam geris*; quo servorum propriam fuisse tonsuram docemur: tum ex Epistola Divi Cypriani ad Martyres ad opus metalli damnatos, ubi scribit: *Caput semitonsum, detestabilis et tetra deformitas*. Eam ab Apostolis repetunt Prosper Stellartius in opere *de coronis et tonsuris Paganorum, Judaeorum, et Christianorum lib. III.*; Comnenus, *Praenot. mystagog. p. 216.*, aliisque. Moventur S. Aniceti epistola ad Episcopos Galliae scribentes: *Ut clerici iuxta Apostolorum normam comam non nutriant, sed desuper caput in modum spherae radant*. Sed Aniceti epistola a Pseudo Isidoro conficta fuit. Credibile enim non est, Clericos ea tempestate, qua se ethnici ignotos esse cupiebant, sese illis tam perspicua nota patescere voluisse: adde quod nullus insuper antiquus scriptor tonsurae meminit. Veteres sancti Episcopi in historiis, quas de ipsis proprias et peculiares habemus, non aliter exhibentur, quam habitu et capillo ad modestiam composito. Porro per illud temporis licet Clerici nulla peculiari tonsura a laicis distinguenterunt, semper tamen ipsis praescripta in capillatio modestia, ac velutum comam nutrire. Jam vero praeter modestam capillorum

(1) Morinus, *De ordinationibus. Exercitatio XV. caput I.*

brevitatem, corona etiam clericalis invaluit, qua , deraso vertice , Clerici insigniuntur.

II. Hujus originem quod spectat, Hallerius *Lib. III. Eccles. Hierarchiae sect. III. art. 3.* tres describit Tonsurae species, scilicet Clericorum, Monachorum et Poenitentium. Poenitentes primum erines tondere coepérunt, ut populo despectui essent, quem usum arripuerunt etiam Monachi, qui poenitentium vitam imitabantur. Ex hoc Monachorum usu emersisse VI. saeculo Tonsuram Clericorum docet Thomassinus *P. I. Lib. II. cap. 54.* Clericos nimirum monasticae perfectionis aemulatores ab illis ejusmodi humilitatis exemplum sibi imitandum adripuisse. Tonsurae clericalis significationes multae sunt: nam 1.º cum ex humilitatis professione, unde ortum habuit, retinenda a Clericis est, imitationem opprobriorum Jesu Christi significat. 2. Temporalium curarum contemplationem. 3. Per eamdem denique Tonsuram regia sacerdotalis dignitas declaratur. Hujusmodi fere rationes, significationesque Ecclesiasticae Tonsurae videri etiam possunt apud Magistrum Sententiarum, *Lib. VI. Distinctione XXIV.*; S. Isidorum Hispalensem, *Lib. II. de Officis Ecclesiasticis cap. IV.*; Hugonem Victorinum, *Libro II. De Sacramentis parte III. cap. I. et II.* Consule etiam de Clericorum Tonsura, praeter Stellarium, Thomam Hurtadum, *de coronis et tonsuris gentilitatis, synagogae, et Christianismi*; Stephanum Chamillardum, *de corona, tonsura, et habitu Clericorum*; Norisium, *praelect. Pisan. VI. opp. tom. pag. 635. et seq*; Morinum, *de ordinationibus exercit. 15.*; Sarnellum, *Lettere Ecclesiastiche X. et XI.*

CAPUT LV.

De primae vitae monasticae origine.

I. Deciana persecutione fervente (1), multi homines in Aegypto hujus tempestatis aestum evitaturi, ad vicinas

(1) Alteserra, *Asceticon, sive origines rei monasticae.* Caput II. et seqq.

solitudines, ac montes se receperunt, ut ibi tutum a vexationibus perfugium invenirent, et simul liberius in quietate ac divina contemplatione sese exercere possent. Istaec vitae ratio nonnullis eorum adeo jucunda visa est, ut persecutione cessante, in casulis, sive cellulis, quas in solitudine sibi paraverant, permanere mallent, quam ad pristina sua domicilia reverti. Primi, et notissimi horum fuerunt Paulus, et Antonius, quorum alterum Hieronymus vitae *Anachoretarum auctorem; illustratorem alterum nominat in Epist. XXII. ad Eustochium cap. 13.* Non dum vero ullum extructum erat monasterium, nec ulla hominum ad certas regulas viventium societates formatae; sed pauci tantum, et singulares homines hac illac in desertis Aegypti dispersi vivebant, donec Pachomius, pace Ecclesiae redditia, quaedam monasteria in Thebaide Aegypti aedificanda curaret. Hilarion Antonii discipulus, primus fuit in Palaestina, sive Syria Monachorum fundator et erudit. Eustathius Episcopus Sebastiae non multo post inter Armenos, Paphlagonas, et Ponti accolias vitam monasticam introduxit. Sancti Antonii vita, quam Athanasius secum Romam detulit, instar seminis fuit, ex quo tot monasteriorum germina in Italia prodierunt. Non longo temporis tractu, Monachi laeta propagine fusi sunt per totum orbem terrarum, et monasteria passim constructa, non modo in locis desertis, verum et in vicis, suburbis et urbibus. S. Joannes Chrysostomus in Matthaeum homilia 34. *Testantur, inquit, id chori Monachorum, quibus ubique plantatis simul et deserta loca perlurent.*

II. Insuper illud heic observandum, veteres Monachos, non uti recentiores, qui a suis auctoribus, et fundatoribus denominantur; at vero vel a locis, quae incolebant, nomina repetivisse, vel a diversis vivendi modis distingui consuevisse. Hinc fuere Anachoretae, nimirum homines, qui civitates, aliorumque consortium fugientes, in privatis cellulis in solitudine vivebant. Tales fuere Paulus, Antonius, Hilarion, aliisque. Hi plerumque vel in cavernis vivebant, vel in tentoriis, vel cellulis. Coenobitae, sive Synoditae, quorum domicilia *Coenobia nuncupabantur*.

tur, nimis habitacula eorum, qui in societate viventes, omnia habebant communia. Hinc patet in quoniam Coenobitae ab Anachoretis discreparint, quum hi in solitudine viventes, singuli, quisque sibi, prospiciebant; at ex adverso Coenobitarum eadem prorsus semper fuit vivendi ratio, sed bona communia. Stylitae ita dicti a singulari vivendi ratione super columna. Simeon cognominatus Stylites fere medio saeculo quinto primus inter ordines monasticos hanc vivendi rationem invexit. Evagrius lib. 1. cap. 13. *Iisdem temporibus, inquit, floruit atque inclaruit Symeon vir sanctae, atque per celebris memoriae. Hic primus stationem super columna instituit.* Quae sane haud multos habuit sectatores, quum nonnisi pauci admodum in historia occurrant, qui severiorrem hanc vitae methodum amplexati sint. Leone Magno imperante, Costantinopoli surrexit novum genus Monachorum, qui dicti sunt ανοικητοι, insomnes, semper vigilantes, qui perpetuas diu noctuque per vices divisis officiis Deo laudes canebant. Alii caelo tantum pro tecto usi, per deserta vagabantur, incertis sedibus, herbarum radicibus pro omni pabulo utentes, quos Βοσκος, idest silvestres, vocabant.

III. Monachi ex primaeva institutione nihil amplius quam laici erant, et ad vitam solitariam obligati, nonnisi in eremis, vel desertis locis, et poenitentiae exercitiis addicti, nullius nisi sue ipsorum animae curam gerebant. At vero Clericos in villis, et civitatibus versari oportebat, ut ibi propter Fidelium institutionem Ecclesiasticas functiones obire possent. Jam vero rationes non deerant, quibus Monachos ad sacros ordines promovere tum permisum esset, tum aliquando expediret. 1.º Ubi Monasterium longe ab Episcopali, vel Parochiali Ecclesia distaret. Hinc ex Cassiano Monasterium Scythiae in Aegypti desertis duos habuit Presbyteros, Pafnutium, et Danielem, quem ipse Pafnutius adhuc vivens sibi successorem elegit. 2.º Monasteria, quae nimis ampla essent, licet oppida, suos habebant Presbyteros. Hinc Eutyches hereticus, non modo Archimandrita, sed Presbyter etiam sui

Monasterii CPoli erat: vide Liberatum, Breviarium cap. XI. 3.º Episcopi aliquando inter Monachos quosdam se ligebant, quos in Ecclesiae ministerium adsciscerent. Monasteria insuper propter bene institutam in pietate, ac doctrina educationem, veluti Ecclesiae ministrorum seminaria haberri coeperunt.

IV. Quamvis tamen vita monastica homines a civitate, et locorum publicorum celebritate excludebat, qui ex proprio instituto ad solitudinem fuerunt olim adstricti, non deerant extraordinariae quaedam caussae, quibus in civitates se conferre, atque in publicum conspectum prodire sibi haud nefas esse censebant. Ac primo quidem si Fidei negotium in discrimen venire videretur. Qua de re Magnus Antonius, teste Hieronymo, urgente Sancto Athanasio, in urbem Alexandriae se contulit, ut Fidei testimonium daret, Arianamque haeresim suo conspectu, dictis, morum sanctitate, ac miraculorum splendore consutaret. Secundo, quum magna aestuaret adversus Catholicos persecutio. Profecto de Aphraate, ac Juliano duobus Monachis Syris scribit Theodoretus lib. IV. cap. 27., eos relictis in solitudine suis cellulis, Antiochiam venisse ad sustentandam doctrinam Catholicam. Et sane quum Antiochiae domicilium fixissent, tum Fidem Catholicam publice profitebanlur, tum fideles in Fide nutantes aequae publicis ac privatis congressibus confirmabant. Qua de re magno erant Ecclesiae adjumento. Tandem Monachi aliquando ab desertis abibant, et ad urbes, atque adeo ad Imperatorum aulas se conferebant, ut pro reis ad mortem damnatis intercederent.

CAPUT LVI.

Monachismi propagatio in oriente per S. Basilius,
in occidente per S. Benedictum.

I. Primus in Oriente S. Basilius ex Monacho Episcopus Caesariensis, Monachos ex eremo transtulit in suam dioecesim, utilitatis Ecclesiae causa, et sua in dioecesi va-